

Моніторинг смарагдової ясеневої вузькотілої златки *Agrilus planipennis*

ДСЛП «Харківлісозахист»

У вересні 2019 року фахівцями ДСЛП «Харківлісозахист» проведено лісопатологічне обстеження Марківського лісництва ДП «Біловодське ЛМГ» кв.11, вид.15, площа 0,9 га, категорія захисності – заказник. У насадженні виявлено карантинний вид – смарагдову ясеневу вузькотілу златку *Agrilus planipennis* (Акт від 19 вересня 2019 року) та надано рекомендації щодо знищення карантинного виду.

22 жовтня 2019 року комісією у складі співробітників ДСЛП «Харківлісозахист», лабораторії захисту лісу УкрНДІЛГА ім. Г.М. Висоцького в присутності представників місцевої ради проведено спеціальне обстеження лісосмуг Гераськівської сільської ради Марківського району Луганської області.

Обстеження проведено на підставі звернення сільського голови (лист від 16.10.2019 року №02.15-374) згідно листа Марківської районної державної адміністрації від 19.09.2019 року №193/02-14 про прийняття вичерпних заходів для негайного знищення вогнища шкідливого організму, а саме смарагдової вузькотілої златки, яку виявлено спеціалістами Головного управління Держпродспоживслужби в Луганській області (подання від 13.09.2019 року №01-11/3759).

На час детального лісопатологічного обстеження близька 200 дерев (площа до 0,5 га) на природному поновленні (самосіві) (вік дерев 3-7 років) виявлено масове пошкодження стовбурів небезпечним карантинним шкідником ясеневий смарагдовою вузькотілою златкою (*Agrilus planipennis*). Під час закладання палеток 10x10 см на стовбурах і гілках було виявлено личинок молодших віків у личинкових ходах і личинок старших віків, занурених у деревину, у щільності від 1 до 3 екземплярів на 1 дм² переважно з південної сторони стовбура, що говорить про заселення насадження шкідником у 2017-2019 роках. Встановлено що ясеневий смарагдовий вузькотілий златка заселяє не тільки стовбурову частину, а також комлеву частину та тонкі гілки. Окрім зазначеного шкідника також в насадженні виявлено розповсюдження ясеневих лубоїдів (*Hylesinus sp*).

Відомо, що ясеневий смарагдовий вузькотілий златка є агресивним стовбуровим шкідником, який спроможний заселяти дерева без видимих ознак ослаблення, що прискорює їхній відпад. За високої щільності поселень загибель дерева настає на другий рік, але можуть утворюватися також хронічні осередки шкідника, що діють тривалий час. Великі дерева златка здатна поступово заселяти протягом декількох років, викликаючи їхнє поступове ослаблення.

Обстеженням межуючих полезахисних насаджень також виявлено дерева ясена 40-50 років з пошкодженнями ясеневої смарагдової вузькотілої златки на 50-70 км на захід від с. Гераськівка Луганської області.

Від осередку, де вперше було виявлено ознаки заселення ясена златкою, фахівцями УкрНДІЛГА та ДСЛП «Харківлісозахист» було проведено обстеження полезахисних та придорожніх лісових смуг за маршрутом: Рудківка – Гераськівка – Марківка – Лісна Поляна – Скородная – Марківське – Сичанське – Караван-Солодкий – Лозове (Марківського та Старобільського районів) та виявлено заселення дерев ясена (понад 300 дерев) карантинною златкою.

За результатами обстежень затверджено карантинний режим на території Старокожівського урочища Марківського лісництва ДП "Біловодське ЛМГ" та прилеглий до урочища території лісосмуг Гераськівської сільської ради Марківського району Луганської області на площі 5,0 га.

З 19 по 22 травня 2020 року при проведенні лісопатологічного обстеження фахівцями ДСЛП «Харківлісозахист» у насадженнях ДП «Старобільське ЛМГ» зафіксовано розповсюдження небезпечного карантинного шкідника ясенева смарагдова вузькотіла златка *Agrilus planipennis*, на час обстеження загальна площа потребувала уточнення.

У червні 2020 року фахівцями Державного спеціалізованого лісозахисного підприємства «Харківлісозахист» разом із спеціалістами лабораторії захисту лісу УкрНДІЛГА і представниками ДП «Старобільське ЛМГ» проведено лісопатологічне обстеження лісових насаджень і лісових смуг для виявлення меж поширення ясеневої смарагдової вузькотілої златки та визначення особливостей її фенології у новому регіоні.

Під час обстеження модельних дерев, заселених златкою, визначено, що всихання починається з верхньої частини крони і поступово поширюється нижче. На стовбурах з'являються водяні пагони, а біля основи стовбура – коренева поросль. На південному боці лісосмуг відмічався активний літ жуків. Під час обстеження сухих дерев не виявлено, пошкодження крон під час додаткового живлення жуків сягають 25–75%. Під корою в ходах виявлені личинки молодших і старших віків, а також лялечки. Це свідчило про те, що літ триватиме протягом місяця. Характерні льотні отвори у формі латинської літери D виявлені на стовбурах і гілках більше половині обстежених дерев, тобто заселення відбулося як мінімум минулого року.

На території Троїцького, Білокуракинського та Новопокровського районів Луганської області на площі 233,9 га введений карантинний режим.

10 липня 2020 року фахівцями ДСЛП «Харківлісозахист» складено попередній акт лісопатологічного обстеження листяних насаджень з метою визначення наявності ясеневій смарагдової вузькотілої златки. Обстеження проводилось з 06.07 по 09.07.2020 р. в насадженнях Білолуцького, Новобілянського, Новопсковського, Старобільського лісництв ДП «Старобільське ЛМГ».

Всього протягом 2020 року фахівцями ДСЛП «Харківлісозахист» проведено лісопатологічне обстеження на предмет виявлення *Agrilus planipennis* на площі 388,9 га (ДП «Старобільське ЛМГ» - 150,0 га, ДП «Сватівське ЛМГ» - 88,9 га, ДП «Білокуракінське ЛМГ» - 150,0 га) загальна площа осередку – 432,0 га.

16.09.2021 року в ДП «Куп'янське ЛГ» Харківського ОУЛМГ фахівцями ДСЛП «Харківлісозахист» в полезахисній лісосмузі (49.982252,37.846687) виявлено осередки масового розповсюдження ясеневій вузькотілої смарагдової златки (*Agrilus planipennis*) на деревах ясеня зеленого (пенсільванського). При закладанні палеток, виявлено личинки старшого віку занурених у деревину, у щільності від 2 до 3 шт. на 1 дм² переважно з південної сторони стовбура, що говорить про заселення насадження шкідником у 2019-2020 роках. Встановлено що ясеневі смарагдові вузькотілі златки заселяє не тільки стовбурову частину, а також комлеву частину та тонкі гілки. На обстеженій лісосмузі майже 100% дерев ясеню зеленого пошкоджено *Agrilus planipennis*.

Для встановлення меж розповсюдження карантинного виду було проведено обстеження прилеглих до полезахисної смуги насаджень ясеню.

При проведенні обстеження у НПП «Дворічанський» кв.15, вид.1 (50.001466,37.861683) на деревах ясеня звичайного та ясеня зеленого виявлено личинки ясеневій вузькотілої смарагдової златки у кількості від 1 до 2 шт на палетку. Приблизний час заселення дерев карантинним шкідником 2020 рік.

При проведенні обстеження в Кам'янському лісництві ДП «Куп'янське ЛГ» кв.84, вид.4 (50.014412,37.855415) виявлено розповсюдження *Agrilus planipennis* на деревах ясеня звичайного у кількості 1-2 шт на палетку. За характерними ознаками, заселення відбулось у поточному році. Також на окремих деревах ясеня звичайного було виявлено ознаки розповсюдження великого ясеневого лубоїда.

Згідно матеріалів лісовпорядкування, площа лісів Кам'янського лісництва з часткою дерев ясеня у складі насадження складає 2154,7га.

Також виявлено заселення дерев ясеню зеленого *Agrilus planipennis* захисних насаджень автошляху Т-2109 с. Західне – смт. Дворічна (49.829634,37.646979).

В подальшому у 2022-2024 з'являються повідомлення про наявність шкідника у парках та скверах м. Києва: на території парку ДШК, парку Фестивальний, скверу по

вулиці Братиславська, 38, Труханового острова, Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України, Солом'янського кладовища, на території скверу № 1-3 на Контрактовій площі загальною площею 1,61 га, парку культури та відпочинку «Куренівський парк» на площі 8,06 га, на території Голосіївського парку ім. М.Т. Рильського на площі 140,9 га, парку відпочинку по вулиці Теремківській, 2А-6 на площі 4,241 га, скверу по вулиці Івана Федорова на площі 0,87 га, по вулиці Єжи Гедройця на площі 0,1498 га, на території скверів за адресами: проспект Петра Григоренка, 36-38 на площі 0,3 га, вулиця Ревуцького, 42-46 на площі 1,5 га та парку «Партизанської слави» на площі 94,98 га, на території ботанічного саду Національного університету біоресурсів і природокористування України на площі 53,0 га, на території скверів за адресами: проспект Степана Бандери, 26В-28 на площі 1,6 га, вулиця Йорданська, 26 на площі 0,77 га, проспект Володимира Івасюка, 65 на площі 0,58 га, на території іхтіологічно-ботанічного ландшафтного заказника місцевого значення «Озеро Вербне», площею 31,00 га – інформація із сайту Держпродспоживслужби <https://dpss.gov.ua/sluzhba/prosluzhbu>, а також у Харківській області (Богодухівський район, Валківський район) – інформація від науковців УкрНДІЛГА.

Наразі ясенова смарагова вузькотіла златка зафіксована у трьох областях України. У зв'язку з військовими діями можливість обстеження територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих утруднена, що не дає можливості бачити реальну картину її розповсюдження. Також можна припустити, що вона має спроможність поширюватися не тільки в парках і лісових масивах, але і в полезахисних та автодорожніх смугах, самосіві і так далі.

Згідно інформації наданої Європейською та Середземноморською організацією із захисту рослин (ЕРРО) <https://pra.eppo.int/> для контролю поширення ясенової смарагової вузькотілої златки у Північній Америці використовуються такі методи які можуть бути застосовані для контролю шкідника в міських умовах:

- препарати для внесення у ґрунт чи зрошення;
- препарати для ін'єкцій у стовбур;
- обробка нижньої частини ствола препаратами;
- обробка дерев препаратами - захисне покриття, що наноситься за допомогою аерозольного обладнання (ГАРД-МН, Штиль, тощо) на стовбур, скелетні гілки, листя, для знищення дорослих особин та молодих личинок шкідника (<https://pra.eppo.int/prac4a02cd-0f96-4e77-a7e4-fcfc28422559>). Для обробки дерев пропонують використовувати біологічні препарати на основі грибів (біологічні

інсектициди), що відповідає наказу від 10.04.2006 №105 Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України (п.11.3).

Також для збереження та продовження віку ослаблених та дуже ослаблених дерев (пошкоджених златкою) в містах пропонується проведення обрізання крони від 1/3 до 2/3 (в залежності від її всихання). Відмічено, що дерева частково поновлюють свої крони, а старі ходи шкідника (личинка та імаго) заростають (Newsletter of the EPPO Network of experts working on surveillance, monitoring, and control of the Emerald ash borer, *Agrilus planipennis*. PARIS, 2024-06. №5).